ECLI:LV:AT:2018:1129.C31296613.2.S
Lieta Nr.C31296613, SKC – 209/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2018.gada 29.novembrī

Tiesa šādā sastāvā: senators referents Intars Bisters, senatores Marika Senkāne, Mārīte Zāģere

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar /pers. C/ un /pers. D/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 27.septembra spriedumu /pers. C/ un /pers. D/ prasībā pret /pers. E/ par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ un /pers. D/ (turpmāk abi kopā prasītāji) 2012.gada 13.septembrī cēluši tiesā prasību pret /pers. E/ par zaudējumu 25 611,69 EUR piedziņu.

Prasība pamatota ar turpmāk izklāstītajiem apstākļiem.

[1.1] Starp prasītājiem un viņu māti /pers. F/, no vienas puses, un atbildētāju, no otras puses, /datums/tika noslēgts līgums Nr./numurs/ (turpmāk līgums) par dzīvokļa Nr./numurs/, /adrese/, privatizāciju uz /pers. E/ vārda. Saskaņā ar līguma 7.punktu par dzīvokļa īpašuma privatizācijas tiesību nodošanu /pers. E/ apņēmās prasītājiem nopirkt divus vienistabas dzīvokļus Āgenskalna vai Torņakalna rajonā, Rīgā, viena gada laikā pēc /pers. F/ nāves.

[1.2] /pers. F/ mantojums atklājies /datums/, taču atbildētāja savas saistības nav izpildījusi.

[1.3] Ņemot vērā, ka nav tiesiska mehānisma, kā panākt atbildētājas saistību izpildi – divu vienistabas dzīvokļu iegādi, savukārt prasītājiem nav naudas to pirkšanai, vienīgais pieejamais tiesību aizsardzības līdzeklis ir prasība par naudas līdzekļu 25 611,69 EUR piedziņu, kas saskaņā ar sertificēta nekustamo īpašumu vērtētāja atzinumu ir nepieciešamā naudas summa divu vienistabas dzīvokļu iegādei Rīgā, Āgenskalna vai Torņakalna rajonā (/datums/līguma 8.punkts paredz, ka abu dzīvokļu kopējā vērtība nepārsniegs 40 000 EUR).

[2] Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2015.gada 24.novembra spriedumu prasība apmierināta pilnīgi.

Tiesa konstatējusi, ka atbildētāja divu dzīvokļu iegādes saistību nav izpildījusi.

Atbilstoši Civillikuma 1785.pantam, ja zaudējumu atlīdzības pienākums izriet no līgumiskas saistības pārkāpuma, tad atlīdzības apmēru noteic šā līguma saturs. Ievērojot prasībā norādīto, zaudējumi nosakāmi pēc sertificēta nekustamo īpašumu vērtētāja atzinuma, un tie no atbildētājas prasītāju labā piedzenami saskaņā ar Civillikuma 1779.pantu.

[3] Izskatot lietu sakarā ar atbildētājas /pers. E/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2016.gada 27.septembra spriedumu prasību par zaudējumu 25 611,69 EUR piedziņu noraidījusi.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Prasības priekšmets ir prasītāju tiesība uz zaudējumu 25 611,69 EUR atlīdzību, bet pamats – /datums/līguma 7.punktā norādīto saistību neizpilde.

Atzīstams, ka atbildētāja ir pārkāpusi līgumiskās saistības, tomēr celtās prasības apmierināšanai nepieciešams konstatēt arīdzan to, ka šī prettiesiskā rīcība prasītājiem radīja zaudējumus, jeb citiem vārdiem, prasītājiem jāpierāda, ka atbildētājas saistību neizpildes rezultāts ir viņu tagadējās mantas samazinājums (Civillikuma 1772.pants).

[3.2] Prasība nav pamatota ar prasītāju tagadējās mantas samazinājumu, savukārt /datums/līgums paredz atbildētājas pienākumu nopirkt prasītājiem divus vienistabas dzīvokļus. Līdz ar to secināms, ka prasītājiem nav tiesību vienpusējā kārtā grozīt līguma noteikumus, aizstājot dzīvokļu pirkuma saistību ar naudas došanas saistību, tāpēc prasība noraidāma.

[4] Par apelācijas instances tiesas spriedumu /pers. C/ un /pers. D/ iesnieguši kasācijas sūdzību, kurā, norādot uz Civillikuma 1779.panta nepareizu piemērošanu, lūguši atcelt spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā, apelācijas instances tiesa atteikusies piemērot Civillikuma 1779.pantu, ignorējot faktu, ka saistību, ko /pers. E/ uzņēmusies ar līgumu, nav iespējams izpildīt piespiedu kārtā.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personām, kuras to pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka spriedums atceļams.

[5] Senāts atzīst par pamatotu kasācijas sūdzības iesniedzēju apsvērumu, ka apelācijas instances tiesa, nepiemērojot Civillikuma 1779.pantu, nav ņēmusi vērā visus strīda izšķiršanai būtiskos apstākļus, kuriem ir juridiska nozīme.

[5.1] Šī norma paredz ikvienas personas pienākumu atlīdzināt zaudējumus, ko tā ar savu darbību vai bezdarbību nodarījusi, un attiecināma kā uz līgumiskām, tā ārpus līgumiskām (delikta) attiecībām.

Vispārīga zaudējumu definīcija dota Civillikuma 1770.pantā, kurai atbilstoši ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums, jeb, kā

tas norādīts tiesību doktrīnā: „Ar jēdzienu „zaudējums" saprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī peļņas atrāvumu, papildu izdevumus vai citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas" (*K.Torgāns. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: 2018, 200.lpp.*).

[5.2] Atbilstoši Civillikuma 1772.pantam jau cēlies zaudējums var būt vai nu cietušā tagadējās mantas samazinājums, vai arī viņa sagaidāmās peļņas atrāvums.

Kā liecina pārbaudāmā sprieduma saturs, Civillietu tiesas kolēģijai nav radušās šaubas par faktu, ka atbildētāja savas līgumiskās saistības nav izpildījusi.

Pareizi atzīstot, ka lietā nav konstatējams prasītāju tagadējās mantas samazinājums, Civillietu tiesas kolēģija tomēr nav apsvērusi, vai prasības pamata apstākļi neatbilst Civillikuma 1772.pantā paredzētā otra jau cēlušos zaudējumu veida - sagaidāmās peļņas atrāvuma - pazīmēm, kas saskaņā ar šā likuma 1771.pantu dod cietušajam tiesības uz atlīdzību.

[5.3] Tiesību doktrīnā, atklājot sagaidāmās peļņas atrāvuma jeb atrautās peļņas jēdziena saturu, paustas atziņas, kuras Senātam nav pamata apšaubīt, proti: „[..] atrautā peļņa ir visi tie mantiskie labumi, kuri zaudējumus izraisījušās prettiesiskās rīcības izdarīšanas brīdī vēl neatradās cietušā mantā, taču tur nonāktu, ja šāda rīcība nebūtu izdarīta. [..] sagaidāmās peļņas atrāvuma atlīdzināšana ir vērsta nevis uz kāda iepriekšējā stāvokļa atjaunošanu, bet gan uz to, lai cietušais tiktu nostādīts tādā mantiskā stāvoklī, kāds pastāvētu, ja zaudējumus izraisījusī prettiesiskā rīcība nebūtu izdarīta" (*E.Kalniņš. Jēdziena „zaudējumi" izpratnes tālākas attīstīšanas nepieciešamība. Latvijas Republikas Satversmei – 95. Latvijas Universitātes 75.zinātniskās konferences rakstu krājums, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2017, 58., 59.lpp.*).

Arī no judikatūrā izteiktajām atziņām, aplūkojot minētā zaudējumu veida tiesisko dabu, izriet, ka par atrautās peļņas (cietušā mantas sagaidāmās vērtības pieauguma zudumu vai negūto peļņu, vai zuduša mantiskā labuma) atlīdzināšanu ir runa gadījumā, kad ar aizskārēja prettiesisko rīcību cietušajam ir liegta iespēja iegūt mantas sagaidāmu vērtības pieaugumu, proti, nākotnē gūstamu labumu, kas tiktu saņemts (nonāktu cietušā mantā), ja tiesību aizskārums nebūtu noticis. (sal., *piem.*, *Augstākās tiesas 2014.gada 15.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-12/2014 (C04312508) 7.2.punktu, 2015.gada 22.oktobra sprieduma lietā Nr.SKC-131/2015 (C24083209) 6.3.punktu, 2016.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr.SKC-272/2016 (C09037312) 6.1.punktu*).

[5.4] Konkrētajā lietā prasība ir celta ar mērķi novērst līgumsaistības pārkāpuma dēļ notikušu tiesību aizskārumu, ko prasītāji novērtējuši naudas izteiksmē kā negūto labumu. Šādā situācijā, noraidot prasību, uz līguma noteikumu vienpusējas grozīšanas nepieļaujamību pārbaudāmajā spriedumā norādīts nepamatoti.

[6] Civillikuma 1772.panta kļūdaina iztulkošana un Civillikuma 1779.panta nepiemērošana ir novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 451.panta otrajai daļai ir pamats sprieduma atcelšanai.

Atceļot spriedumu, /pers. C/ saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu atmaksājama drošības nauda 300 *euro*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda:

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 27.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.
Atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 300 *euro* (trīs simti *euro*).
Spriedums nav pārsūdzams.

I. Bisters M. Senkāne M. Zāģere